

WERINON

— UITGAVE VAN DE —
HISTORISCHE KRING · NEDERHORST DEN BERG
—

MAART 1995 · NR 17

Groete uit Nederhorst den Berg.

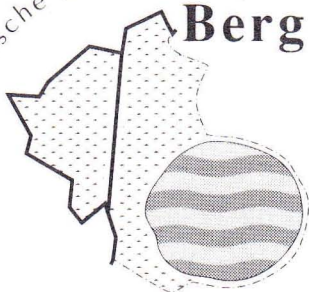
Historische Kring Nederhorst den Berg

Bestuur	Voorzitter	J.E. Jansen Pieter de Hooghlaan 23 1394 GJ NdB, tel. 02945-4152
	Secretaris	A.M.E. Baar Torenweg 9 1394 EA NdB, tel. 02945-1804
	Penningmeester	K. Scherpenhuijsen Overmeerseweg 76 1394 BE NdB, tel. 02945-1727
	Leden	J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 02945-4309 W.J. van Deutekom Uiterdijksehof 14 1394 GM NdB, tel. 02945-3343 R.J. Verkaik Fazantelaan 17 1394 CH NdB, tel. 02945-4317
Redactie		G.J.M. Baar Zoddeland 26 1394 KR NdB, tel. 02945-4368
		T. Griffioen Kuijerp pad 6 1394 DA NdB, tel. 02945-4106
		J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 02945-4309
Tekstverwerking		N.W.J. Breed Fazantelaan 1 1394 CH NdB, tel. 02945-1645
Omslag; ontwerp en technische realisatie		P. Griffioen Langewetering 11 1394 KC NdB, tel. 02945-4603
Lidmaatschap		f 25,— per jaar Bankrekeningnr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg girek.nr. van de bank: 368387

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

Nederhorst den Berg

Historische Kring

maart 1995, nummer 17

jaargang 5

opgericht: januari 1988

Inhoud:

Pagina:

- 426 - Voorwoord
- 427 - Mededelingen en berichten
- 434 - Verslag ledenvergadering 4 febr. 1994
- 437 - Jaarverslag 1994
- 444 - Financieel overzicht 1994 en begroting 1995
- 446 - Van de kaart - Ruud Verkaik
- 447 - Een schuilkerk aan de Hinderdam - Jan Baar
- 450 - De oude Backen in Overmeer en Nederhorst (deel 1) - C.J. Bak
- 453 - Eén van de velen, die zo maar in de oorlog terecht kwamen - Gerard Baar
- 455 - Index 1994

VOORWOORD

Werinon?

Het verenigingsblad van de Historische Kring Nederhorst den Berg heeft een naam gekregen. *Werinon*. Een naam, die misschien vragen oproept, misschien ook niet. *Werinon*, wat betekent dit, is het een afkorting? Graag had het bestuur u de nieuwe naam van het verenigingsblad gepresenteerd in aansluiting op een lezing over de ontstaansgeschiedenis van Nederhorst den Berg en van de Vechtstreek. Ons lid, prof. dr. D.P. Blok heeft enkele jaren geleden een interessante lezing gehouden over de naamgeving in onze streek. Daarbij is ondermeer gesproken over de ontstaansgeschiedenis van Nederhorst den Berg. Duidelijk werd dat de plaats is ontstaan uit de vestiging van een kerk, maar welke kerk dat zou zijn? Twee namen duiken dan steeds weer op: Attinghem en Attingahem (gesticht door Bonifacius) en *Werinon* (gesticht door Liudger). Lange tijd leek het de onderzoekers dat Attinghem de sterkste troeven had, de meest recente publikaties leiden weer tot de overtuiging dat *Werinon* de naam is geweest van de oer-parochie, het latere Nederhorst den Berg.

Deze oer-parochie bestuurde destijds het gehele Vechtmondgebied, door verkoop van eigendommen of het uitgroeien van nederzettingen tot zelfstandige plaatsen werden nieuwe parochies gevormd, zoals Muiden, Naarden en "recent" Weesp. We zullen op deze geschiedenis terugkomen. Prof. dr. P. Leupen heeft ons namelijk toegezegd het komende verenigingsjaar een lezing te houden. Hierin zal hij ongetwijfeld aandacht schenken aan het ontstaan van ons dorp.

De redactie heeft de naam *Werinon* gekozen voor het blad. Ons bestuur heeft zich daar volledig achter kunnen scharen.

Ik hoop dat *Werinon* weer gaat leven in Nederhorst den Berg. En als het ooit mocht komen tot een gemeentelijke samenvoeging zou *Werinon* als naam voor het gebied terug kunnen komen.

Jaap Jansen
voorzitter

MEDEDELINGEN & BERICHTEN

LEDEN

Het is op dit moment nog niet duidelijk of het 200ste lid van de Historische Kring zich al aangemeld heeft. Lang kan het niet meer duren.

BOEKEN

De Historische Kring wil graag een literatuurlijst samenstellen van alle boeken waarin over Nederhorst den Berg wordt geschreven (foto's en teksten).

Om die boeken te inventariseren vragen wij uw hulp!

Mocht u zo'n boek tegenkomen, wilt u dan aan ons doorgeven:

- * titel van het boek
- * naam van de schrijver(s)
- * uitgever en jaartal
- * evt. het ISBN-nummer
- * korte beschrijving waar het over gaat (kopietje?)
- * waar het boek zich bevindt

Bovenstaande gegevens zenden aan:

Jan Slor – Kuijerpap 6 – 1394 DA Nederhorst den Berg of aan de redactie.

Inlichtingen bij de redactie.

50 JAAR BEVRIJDING

Het volgend nummer van Werinon zal begin mei verschijnen. We willen dit nummer wijden aan Bezetting en Bevrijding.

Hopelijk zijn er enige leden (of niet-leden), die herinneringen en indrukken over die periode op papier kunnen zetten. Het zal die aflevering alleen maar gevarieerder maken.

- Hoe vernam u het bevrijdingsbericht?
- Wat deed u de eerste week van de bevrijding?
- Wat was er te feesten in de periode van 5 mei t/m 31 aug. 1945?

- Hoe was de voedselsituatie?
- Wat miste u het meest?
- Wat heeft de diepste indruk achtergelaten?
- Brieven, documenten, foto's.

Als het nodig is, willen we u graag helpen met het "pers-klaar" maken van uw verhaal.

U draagt daardoor bij aan het verhaal van de geschiedenis van Nederhorst den Berg.

TENTOONSTELLING GEMEENTEHUIS

In het gemeentehuis van Nederhorst den Berg is de hele maand mei een tentoonstelling te zien over de periode 1940-1945. Aan de hand van o.a. affiches, authentieke voorwerpen en illegale kranten wordt een beeld gegeven van Nederland tijdens de Duitse bezetting met de nadruk op het gebeuren in Nederhorst den Berg. Verschillende aspecten zoals mobilisatie en meidagen '40, jodenvervolging, verzet en bevrijding komen in deze educatief opgezette tentoonstelling aan de orde.

Overigens zijn de samenstellers nog op zoek naar aanvullend expositie-materiaal. Hierbij wordt gedacht aan documentatie en/of voorwerpen die direct betrekking hebben op Nederhorst den Berg en omstreken uit de bezettingsjaren zoals persoonsbewijzen, distributiemateriaal, foto's, vrijstellingen etc. Heeft u materiaal en wilt u dat ter beschikking stellen, neemt u dan contact op met het secretariaat van de werkgroep Ned.den Berg 1940-1945, tel. 4047, R. Zeller. Natuurlijk wordt het materiaal na de tentoonstelling direct retour gezonden.

ZONDER REEVAART EN BRUG - AL 25 JAAR

In oktober van dit jaar is het al weer 25 jaar geleden, dat brug en Reevaart uit het dorpsbeeld verdwenen. Het centrum van den Berg werd opnieuw ingericht. Nu is het weer aan renovatie toe.

Wat vindt u van dit alles? Welke mooie, ellendige, tedere, nostalgische herinneringen heeft u aan de brug en vaart? Deed het

u iets, toen dit alles verdween? Wat is uw mening nu? Heeft u informatie, anekdotes, verhalen, meningen? Het najaarsnummer van Werinon staat tot uw beschikking.

Een originele bijdrage over de historie van ons dorp kan ook van u komen.

OMGEVINGS-EDUCATIE GOOI-, VECHT- EN EEMSTREEK

De sinds kort onder bovenstaande naam opererende Stichting gaat lesmateriaal over de omgeving ontwikkelen ten behoeve van de basisvorming in het voortgezet onderwijs.

Het lesmateriaal zal (indien mogelijk) mede door diverse regionale instellingen ontworpen moeten worden.

Het eerste jaar is gekozen voor drie onderwerpen:

1. De structuur van het landschap en de prehistorie.
2. Het ontstaan van steden en dorpen in de regio.
3. De verdedigingswerken.

Lesmateriaal en handleidingen zullen ontworpen worden.

De Stichting wil het regionale onderwijs steunen op het gebied van het Omgevingsonderwijs en zo de leerlingen op een aardige en vanzelfsprekende manier kennis en verantwoordelijkheid van en voor de eigen leefomgeving bij brengen.

Hopelijk kan ook Nederhorst den Berg in de lespakketten een duidelijk plaats innemen. Ideeën, suggesties, medewerking? Van harte welkom bij Jan Baar.

PROJECT "SPOREN VAN NIJVERHEID"

De Stichting Regionale Geschiedbeoefening Noord-Holland organiseert het komende jaar een project om onderzoek te doen naar industrieel erfgoed en bedrijvigheid. Industrieel erfgoed dreigt in snel tempo te verdwijnen. Onderzoek naar het sociaal-economisch belang van fabrieken, werkplaatsen en alles wat daarmee te maken heeft kan zeer nuttig en noodzakelijk zijn voor de kennis van de lokale historie.

Te denken valt aan: Monumentale overblijfselen, geschiedenis van bedrijven en bedrijfstakken, ontstaan en verdwijnen van nijverheid, etc.

Ook voor Bergse onderzoekers liggen hier legio mogelijkheden. Om u op ideeën te brengen en inzicht te geven in de opzet van het project wordt er een studiedag te Leiden gehouden op 25 maart a.s. Inlichtingen bij het bestuur van de Historische Kring. Aanmelden bij de Stichting Reg.Gesch.Beoef. te Haarlem.

WENSCHT GIJ Uw wasch op de meest hygiënische wijze behandeld te hebben, laat haar dan afhaken door de meest
Moderne Wasch- en Strijkinrichting „Nieuweroord”
NEDERHORST DEN BERG.

Wascht met water op de nieuwste wijze gezuiverd.

„Resultaten van het scheikundig onderzoek van het water geven aan, dat het o. m. dienstig geacht wordt voor waschwater, speciaal wegens de geringe hardheid en afwezigheid van ijzer en schadelijke stoffen voor linnengoed niet zijn geconstateerd.”

Rapport van Dr. VAN HAMEL ROOS & HARMENS te Amsterdam.

„Het Bacteriologisch onderzoek wees uit: dat geen kiemen zijn gevonden, schadelijk voor de gezondheid en het gehalte onschadelijke kiemen van het water uiterst gering is.”

Rapport van Dr. J. Ph. VAN HILTEN, Den Haag.

Accurate bediening tegen uiterst billijke prijzen.

Aanbevelend, J. SLOKKER.

Uit: "Ons eigen Tijdschrift" - juni 1924

VERSLAG WERKGROEP PETERSBURG

C. Baar-de Weerd

Helaas is er sinds ons vorige verslag weinig "nieuws" te melden:

- Een bezoek aan de pastorie van Nigtevecht, waar wij hoopten wat informatie te vinden over de verschillende eigenaren van Petersburg, leverde geen gegevens op. Daar Petersburg een eigen kerkbank had in de Hervormde Kerk van Nigtevecht, verwachtten wij uit de boekhouding van de kerkvoogdij te kunnen lezen wie en wanneer huur voor de bank betaald had. Daar de huur van kerkbanken veelal 1 x per jaar

aan de koster van de kerk betaald werd. Dit soort gegevens waren niet terug te vinden. Evenals eventuele giften van Petersburg t.b.v. bij voorbeeld de diaconie.

- De laatste tot nu toe door ons gevonden geregistreerde verkoop van Petersburg dateert van 1811. Daarna zou Petersburg kort op elkaar nog verscheidene malen van eigenaar verwisselen alvorens gesloopt te worden. Via de archieven zijn we op een dood punt gekomen. Inmiddels hebben we van het kadaster in Amsterdam toestemming gekregen om daar te zoeken naar de laatste eigenaren en vooral wanneer en waarom het afgebroken is.
- Naar het waarom van het afbreken kunnen we wel gissen. De erfgenamen van Brants waren al niet meer in staat een dergelijke hofstede naar behoren te onderhouden, vandaar dat zij besloten tot verkoop. In 1811 werd de hofstede Petersburg en de daarbij behorende boerderij al apart verkocht, evenals verschillende stukken grond die tot het bezit behoorden. Kortom het geheel werd steeds kleiner. De koper en bewoners van de boerderij zijn tot ver in de 19e eeuw bekend. Met de hofstede werd kennelijk gespeculeerd, vandaar dat de eigenaren wisselden en moeilijk te achterhalen zijn.

Wij verwachten veel van het onderzoek bij het kadaster en hopen dan de reeks van eigenaren te kunnen afsluiten en op zoek te gaan naar informatie over de verschillende eigenaren.

SCHENKINGEN

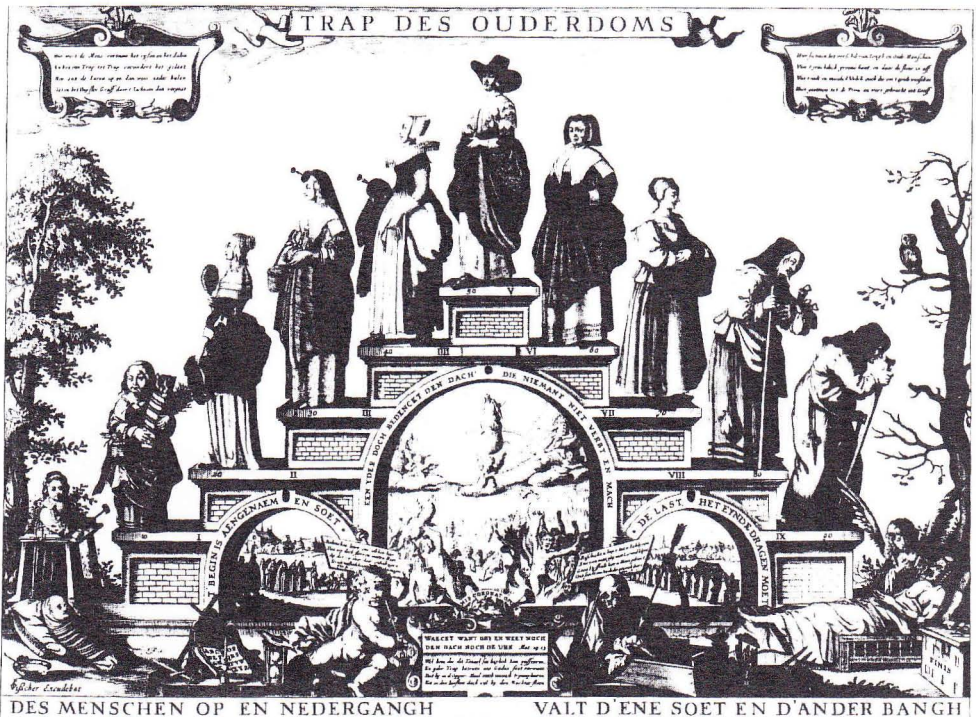
- 2 foto's - fam. Bon
- "Westerheide, de bron van het water"
't Gooi en zijn drinkwater 1880 - 1995 - PWN
- Overzicht van de archieven en verzamelingen 1994, betreffende Gooi en Vechtstreek - SAGV Hilversum
- De dorpsrekening van Hilversum 1 febr. 1794 - 31 jan. 1795 - Archiefpublicatie nr. 2 - SAGV Hilversum.
- Foto's Hinderdam/Overhaal Bon - R.v.Wengen-Bon, Zeewolde
- 2 luchtfoto's Kuijerpolder/Petersburg - J.v. Laere

- "Twee glazen champagne en drie gebakken boterhammen" - Noord-Holland in 1945, de laatste oorlogsmaanden en daarna - Prov.Bibliotheek Centrale
- Videoband Horstermeer 110 jaar
- 16 mm film en geluidsband Stedenspel 1980
- SAGV - DTB NdB Klappers
 - 32 Hervormd dopen
 - 34 Herv. begraven en overlijden
 - 35 " " " " "
- Psalmen - Gezangenbundel, uitgereikt in 1934 ter herinnering aan meester C. de Bree, overleden 29 okt. 1934 - mw. v.Leijen
- Poster, uitgegeven t.g.v. bevrijding 1945, getekend door leerlingen hogere scholen - Ans van der Linden-Hageman
- Twee fotoafdrukken van boerderij "Petersburg" 1914 - mw. Veeneman-den Hartog, Apeldoorn
- Gereedschap en toebehoren melkerij van Henk Snel - P. de Vreede
- Jan Jacob Schottelink, burgemeester van Nederhorst den Berg, 1872 - 1895. "Burgemeestersprojekt" Stichting Regionale Gesch.N.H. - Jan Baar
- 6 foto's sloop Jozefschool, 2 foto's "de Blokkendoos" - Frans Baar

"DE TRAP DES LEVENS"

12 januari 1995 vertelde de kunsthistorica Korine Hazelzet de leden van de Historische Kring over de zinnebeeldige voorstellingen van de levensloop der mensen. Ooit was dit een van de populairste onderwerpen in de prentkunst. Het menselijk leven werd op de levenstrap weergegeven, van de wieg tot het graf in een opgaande en neergaande lijn. Tot 50 jaar omhoog, daarna omlaag tot 100 jaar. Echter, de gemiddelde levensverwachting in vroegere tijden was veel lager. Geboorte, jeugd volwassenheid. Op het hoogste punt van de trap staat de mens in de bloei van zijn leven, dan volgt de neergang, met onderaan: één been in het graf.

Hoewel deze lezing enigszins buiten het normale patroon van een lokaal gerichte historische kring viel en de weersomstandigheden ongunstig waren voor een grote opkomst, genoten de aanwezigen van deze boeiende voordracht en beelden tijdens deze "kunstreis".

DES MENSCHEN OP EN NEDERGANGH **VALT D'ENE SOET EN D'ANDER BANGH**

Wat is de Mens in het begin
En t'eerst Kinde was offer en
Als sy de eerste Trap ontrent
Soo stremt sy om haer Teppe gaet

Doch op de tweede trap de Trage
Met al haer geulten heeft de scharp
In de de Trage veronten een kralde
Dat koverc niet wat anders groot

Doch op de derde trap een soet
Die met de hant niet voren gaet
De vijfde trap van lucht en brand
Van t'heerlycke pees en kovercment

En op de vijfde Trage geveert
Soo dacht de Meester van kerse
De zevende meester was siet
Ken siet geveert kovercment

Maer deffter van radicht kerse
Die voren de Noek in Sto. Meester
Die sy den klant van Trage aff
En radicht van het was siet

Maer sy radicht als siet
Van t'eerst kerse siet
En door de Noek siet
Van kerse de en den was siet

Uit: De Levenstrap - Korine Hazelzet

HERDENKINGSMONUMENT

Zaterdag, 14 januari, precies 50 jaar na de razzia waarbij 3 doden vielen, werd, na een plechtigheid in sporthal De Blijk, het herdenkingsmonument aan de voet van de kerkheuvel onthuld. Drie leerlingen van de drie basisscholen verrichtten deze handeling. "VREDE, VRIJHEID, VERDRAAGZAAMHEID – VOOR SLACHT-OFFERS VAN GEWELD", staat er op de gedenksteen te lezen. Door middel van een lesbrief werden de hoogste groepen van de basisscholen bij deze gebeurtenis betrokken. Het monument staat er niet alleen ter herinnering, maar ook als waarschuwing voor de toekomst. Het comité "Herdenkingsmonument" droeg na afloop van de plechtigheden het monument over aan de gemeente.

VOLGEND NUMMER

Kopij voor het volgend nummer graag vóór 30 maart 1995 inleveren.

Verslag van de algemene ledenvergadering van de Historische Kring Nederhorst den Berg op vrijdag 4 februari 1994, aanvang 20.00 uur, in "de Bergplaats".

Aanwezig waren 40 leden, inclusief het bestuur.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering, heet de aanwezigen welkom en zegt snel toe te willen werken naar het tweede gedeelte van de vergadering, "het suikerklontje na de levertraan", de zestig jaar oude film over de Vecht en dia's uit eigen collectie.

2. Verslag jaarvergadering gehouden op 25 maart 1993

De leden stemmen in met het verslag van de vorige jaarvergadering.

3. Jaarverslagen:

- a. secretaris
- b. penningmeester
- c. verslag kascommissie

Ook deze verslagen hebben de instemming van de leden.

De **voorzitter** dankt de samenstellers van de verslagen. Een speciaal woord van dank gaat uit naar de vertrekkende leden van de kascommissie de heren **Gons** en **Wijngaard**. De heren Van der Molen en Veldhuisen vormen de nieuwe kascommissie.

4. Benoeming bestuurslid

De heer **J.E. Jansen** wordt met algemene stemmen herkozen.

De heer **G.W.C. Verheul** is aftredend en niet herkiesbaar en draagt zijn functie over aan de heer **R.J. Verkaik**. De leden stemmen hiermee unaniem in.

Vervolgens heet de **voorzitter** de heer **Verkaik** hartelijk welkom in het bestuur en bedankt de heer **Verheul** voor zijn inzet voor "de Kring", waarbij vooral de manier waarop en de sfeer bepalend waren. Het bestuur is er zeer content mee dat hij de publicaties in "de Brug" voor de Kring blijft verzorgen.

De heer **Verheul** dankt de **voorzitter** voor de vleiende woorden en zegt de vijf jaren in het bestuur als zeer plezierig te hebben ervaren. **Spreker** acht echter de tijd gekomen om het "stokje" aan een jonger lid over te dragen.

5. Plannen voor 1994.

Voor het komende voorjaar staat er weer een bezoek aan het kasteel en bijgebouwen op het programma. Wie vorig jaar de boot gemist heeft, kan zich alsnog aanmelden. Op 14 april a.s. komt er een lezing over de geschiedenis van "het Realeneiland of de Nes", door de heren **Boerstra** en **Aalderink** uit Vreeland. In het najaar organiseert de werkgroep Exposities een expositie met als thema: "Onderwijs in Nederhorst den Berg".

Uitgesproken plannen voor een excursie kon het bestuur nog niet aan de vergadering voorleggen. Ook de vraag om suggesties voor excursies leverde niets op.

6. Rondvraag

De volgende vragen werden gesteld:

- Kan de Historische Kring iets doen aan behoud en onderhoud van het Realeneiland? Dit blijkt niet mogelijk te zijn, omdat het beheer in handen is van de gemeente Loenen.
- Hoever staat het met het onderzoek naar Petersburg? Dit in verband met het Tsaar Peterjaar (1996).
De hiervoor in het leven geroepen werkgroep "Petersburg" is druk bezig om stukje bij beetje de geschiedenis van deze buitenplaats in te vullen.
- Volgend jaar vierden we voor de vijftigste keer onze bevrijding. We missen een herdenkingsplaats. Ligt hier een taak voor de Historische Kring? Er zijn plannen voor een herdenkingsmonument. De Oranjevereniging neemt hierin het voortouw.
- Zou het niet interessant zijn de geschiedenis van bekende Bergse families eens na te lopen? Deze suggestie is nader onderzoek waard.
- Is er al een naam gekozen voor het Tijdschrift? De oproep voor een naam voor het Tijdschrift heeft 14 suggesties opgeleverd. Een keus is nog niet gemaakt. Het bestuur wil de namen even laten bezinken en het advies van de redactie afwachten.

Met de conclusie dat er nog genoeg werk aan de winkel is voor de Kring, sluit de voorzitter het officiële gedeelte van de jaarvergadering af.

Na de pauze werd een zestig jaar oude film over de Vecht gedraaid, met de Reevaart en de oude brug.

Daarna een dia-presentatie uit eigen collectie. Met behulp van de aanwezigen lukte het een aantal pas verworven foto's thuis te brengen.

JAARVERSLAG 1994

"HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG"

Algemeen

In dit jaarverslag van de Historische Kring Nederhorst den Berg staan de activiteiten van de Kring centraal en komt de organisatie in het licht daarvan aan de orde. Ook aandacht krijgen de actiepunten voor het komende jaar.

Doelstelling en Organisatie

De Historische Kring zorgt voor het schriftelijk en visueel vastleggen van de geschiedenis van Nederhorst den Berg.

De Kring stelt zich hierbij tot doel zoveel mogelijk inwoners van deze gemeente en overige belangstellenden te bereiken en te betrekken bij de activiteiten van de Kring.

Dit gebeurt onder leiding van het bestuur bestaande uit:

- * J.E. Jansen, voorzitter
- * A.M.E. Baar, secretaris
- * K. Scherpenhuijsen, penningmeester
- * J.F.A. Baar, W.J. van Deutekom en R.J. Verkaik, leden.

In 1994 zijn 9 bestuursvergaderingen gehouden. Voorts werden er 2 ledenavonden, een bezoek aan het kasteel en een zomerexcursie naar Weesp georganiseerd. Verder was de aandacht gericht op de in het najaar gehouden expositie "Onderwijs in Nederhorst den Berg", waarvan de organisatie in handen was van de werkgroep Exposities.

Het bestuur nam deel aan diverse vergaderingen van de Stichting Tussen Vecht en Eem (TVE) en bezocht de op 28 mei in Laren gehouden Open Dag van TVE. Dit evenement waarin Singer centraal stond, trok minder bezoekers dan vorig jaar in Nederhorst den Berg .

Ook was er regelmatig contact met de Historische Kringen: 's-Graveland, Loosdrecht en Weesp.

Ledenbestand

In 1994 mocht de Historische Kring 30 nieuwe leden noteren en heeft nu in totaal 195 leden. De meeste aanmeldingen kwamen binnen tijdens de expositie over het onderwijs. Het tweehonderdste lid hopen we binnen niet al te lange tijd te noteren.

Lidmaatschap/contributiebetaling

Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot 31 december. De contributiebetaling voor personen die aan het einde van een verenigingsjaar lid worden, gaat dus van start in het nieuwe jaar.

Presentatie

Tijdens het Zomerspektakel in juni stond de Historische Kring weer met een kraam op de braderie. Het uitgestalde materiaal in de kraam trok veel aandacht en bracht een schat aan nuttige informatie voor de Kring op. De Kring presenteerde zich voorts in september bij de 1e jaarmarkt op het plein, georganiseerd door de Stichting Vrienden van het Plein.

Schenkeningen

De Historische Kring kreeg in 1994 schenkingen, variërend van ansichtkaarten, bekers, bidprentje, boek, foto's, gevelbord tot kranten.

Werkgroepen

Het bestuur krijgt veel steun van leden die door hun individuele inzet meewerken aan de activiteiten om de historie in ons dorp tot leven te brengen en/of dit doen via de volgende werkgroepen:

- * werkgroep documentatie/exposities
- * werkgroep "kienhout"
- * werkgroep Petersburg
- * redactie tijdschrift

Activiteiten werkgroepen

a. werkgroep documentatie/exposities

De werkgroep verzamelt artikelen, registreert gegevens en do-

cumenteert dia's, foto's, etc. Ook de coördinatie, het voorbereiden en organiseren van tentoonstellingen, exposities en het inrichten van stands voor presentaties is in handen van deze werkgroep. Het afgelopen jaar was de werkgroep met een stand aanwezig op de braderie van het Zomerspektakel en bij de jaarmarkt op het plein. Overigens stond voor 1994 de expositie over het onderwijs in Nederhorst den Berg centraal.

De voorbereiding nam de nodige tijd in beslag. Gezien echter de fraaie speciale uitgave van het tijdschrift van de Kring, geheel gewijd aan de geschiedenis van het onderwijs in ons dorp en de grote belangstelling voor de expositie, was dit zeker de moeite waard.

b. redactie Tijdschrift

De redactie zorgt met een frequentie van 4 à 5 keer per jaar voor een goed verzorgd en prettig leesbaar blad.

De redactie is er prima in geslaagd de kwaliteit van het Tijdschrift te verbeteren.

De editie van oktober stond geheel in het teken van de expositie: "Onderwijs in Nederhorst den Berg".

De oproep in het Tijdschrift van december 1993 om met suggesties te komen voor een passende naam voor het Kringtijdschrift heeft 14 namen opgeleverd. Aangezien uit onderzoek blijkt dat Nederhorst den Berg onder de naam **Werinon** een vooraanstaande plaats heeft gehad in de ontwikkeling van de Noordelijke Vechtstreek, heeft de jury, bestaande uit het bestuur en de redactie van het Tijdschrift besloten ons blad "Werinon" te noemen. Mevrouw Kooij is als winnaar uit de loting onder de deelnemers aan de prijsvraag, naamgeving Tijdschrift, uit de bus gekomen. Zij ontvangt het boek van **J. Krol**:

"De geschiedenis van Nederhorst den Berg". In maart 1995 verschijnt het Tijdschrift voor het eerst onder de nieuwe naam "Werinon".

c. werkgroep Hout

De werkgroep "Hout" wil de vondsten van zogenoemd "kienhout" of "moereiken" in kaart brengen.

Het doel is: dateren en beschrijven van het hout. De werkgroep wacht op een goed moment om haar activiteiten af te ronden.

d. werkgroep Petersburg

De werkgroep is materiaal aan het verzamelen en probeert in te haken op de "Peter de Grote-Manifestatie" in 1996/1997. De Kring voelt zich hier ook bij betrokken, omdat de tsaar in ons dorp heeft vertoefd op het naar hem genoemde buiten "Petersburg". Het onderzoek van de werkgroep moet uiteindelijk leiden tot een expositie rond genoemde Peter de Grote Manifestatie. Ook een publikatie behoort tot de mogelijkheden.

Aan de hand van prenten, recente luchtfoto's en het nodige puzzelwerk, heeft de werkgroep inmiddels een soort reconstructie kunnen maken van de ligging van het buiten Petersburg. Ook heeft de werkgroep inzicht in diverse koopkontrakten van de herenboerderij of buitenplaats.

De brandweer gaat proberen met duiken meer van "Petersburg" boven water te krijgen.

Speciale activiteiten in 1994

De belangrijkste activiteiten in het afgelopen jaar waren:

*** 4 februari: Jaarlijkse Ledenvergadering**

Op de jaarlijkse ledenvergadering, met als hoogtepunten een zestig jaar oude film over de Vecht en de presentatie van dia's uit de eigen collectie, waren naast het voltallige bestuur 40 leden aanwezig.

*** 14 april: Lezing over "De Nes of het Realeneiland"**

De heer **Boerstra** uit Vreeland wist met zijn lezing en dia's verzorgd door de heer **Aalderink**, eveneens uit Vreeland, de 60 bezoekers tot het laatste moment te boeien en deelgenoot te maken van de resultaten, die een intensieve studie van "De Nes of het Realeneiland" had opgeleverd.

*** 7 mei: excursie Kasteel Nederhorst en bijgebouwen**

Vorig jaar op de Open dag van TVE in ons dorp waren er teveel gegadigden voor een bezoek aan het kasteel en bijgebouwen. De velen die we toen moesten teleurstellen konden op zaterdag 7 mei 1994 alsnog een bezoek aan het kasteel en bijgebouwen brengen. Ongeveer 80 geïnteresseerden grepen deze kans aan. Er was alom waardering voor het gestand doen van onze belofte.

*** 30 juni: Zomerexcursie naar Weesp**

Op deze fraaie zomeravond waren 40 leden en belangstellenden naar de Grote of Laurentiuskerk gekomen om iets over de geschiedenis van deze kerk en de stad Weesp te horen. Daarna werd onder leiding van gidsen de stad verkend met als einddoel het uit 1861 daterende Fort op de Ossenmarkt, waar de Historische Kring Weesp een prachtig onderkomen heeft.

*** 20 september: Bijeenkomst werkgroepen**

Het doel van deze jaarlijkse ontmoeting met de diverse werkgroepen is: Ideeën uitwisselen en verslag uitbrengen over de lopende activiteiten.

14, 15 en 16 oktober: Expositie "Onderwijs in Nederhorst den Berg"

Vrijdag 14 oktober gaf burgemeester Goudberg het startsein voor de expositie gewijd aan het onderwijs in ons dorp. Met behulp van een "spiekbriefje" schetste hij in het kort de gang van zaken rond het onderwijs in de gemeente. De tentoonstelling werd een succes! De vele foto's, schoolplaten, getuigschriften, handwerkjes, bouwtekeningen en andere documenten gaven volop gelegenheid tot een feest van herkenning en herinnering. De derde expositie van de Historische Kring trok zo'n 500 bezoekers. Een compliment voor de werkgroep "Exposities" is hier zeker op z'n plaats.

*** 4 november: Lezing: "De Vecht, een stroom vol verhalen"**

Deze lezing verzorgd door de heren **Honig** en **Kortenoever** uit 's-Graveland trok ca. 50 belangstellenden. De aanwezigen kregen mooie verhalen te horen en prachtige dia's te zien van veel bekende en onbekende plekjes van onze Vechtstreek. Helaas ontbraken de mooie plekjes van Nederhorst den Berg

Algemene activiteiten

*** Herdenkingsmonument/bevrijdingsfeest**

Mede op initiatief van de Historische Kring is een comité gevormd voor het realiseren van een herdenkingsplaats in ons dorp. Dit comité: "herdenkingsmonument" heeft zich met succes ingezet voor het realiseren van een herdenkingsmonument naast de trap van de Willibrordkerk, aan de Kerkstraat. De onthulling van het monument, een ontwerp van onze penningmeester de heer **Scherpenhuijsen**, vond plaats op 14 januari 1995.

*** Informatiepanelen bij Historische of beeldbepalende gebouwen**

Het gemeentebestuur wil meewerken aan het plaatsen van panelen met een afmeting van 30 x 20 centimeter; geschikt voor 8 regels en/of 250 zinnen. Het bestuur vindt het formaat te klein voor het doel: Nederhorst den Berg promoten. Dit blijft een punt van aandacht.

*** Randschrift Willibrordkerk**

De Kerkeraad van deze kerk onderneemt geen stappen om het randschrift in de Willibrordkerk te beschermen en te bewaren. Het bestuur vindt dit een teleurstellende gang van zaken. De suggestie om alsnog een expert van Monumentenzorg in te schakelen is aan het College van Beheer voorgelegd.

*** Huisvesting Kring**

De actie van het bestuur om een permanente ruimte voor de Kring te vinden heeft nog niets opgeleverd. De zoekactie krijgt uiteraard in 1995 een vervolg. Suggesties in deze blijven van harte welkom!

*** Naamgeving bouwplannen "Meerlaan" en het Vennemanterrein**

De voorgestelde namen: Venenburg, de Kooi en Kooikerboog acht de HK historisch verantwoord.

Actiepunten voor 1995

- * onthulling herdenkingsmonument;
- * activiteiten rond 50-jaar bevrijding;
 - de heer **Zeller** organiseert in overleg met de Kring in mei in het gemeentehuis een op de jeugd gerichte tentoonstelling over de 2e wereldoorlog;
 - de invulling van het bevrijdingsfeest in 1995 is verder in handen van de Oranjevereniging. De Kring zal zonnodig op historisch gebied een bijdrage leveren, maar houdt zich verder buiten de organisatie van dit feest.
- * in 1995 is het 50 jaar geleden dat de Horstermeer onder water stond. De heer **C. van Huisstede** is een activiteit rond deze herdenking aan het voorbereiden.
- * aandacht voor het lustrum van de demping van de Reevaart. In 1995 is het 25 jaar geleden dat de Reevaart werd gedempt.
- * realiseren informatiepanelen
- * een eigen "home" voor de Historische Kring
- * diverse lezingen en een zomerexcursie
- * de opzet van een eigendomsregistratie

Tot slot

Uit deze terugblik op 1994 en de visie op 1995 blijkt dat er veel spuurwerk is te verrichten. Daarnaast is er dringend behoefte aan een eigendomsregistratie. De werkgroepen kunnen dus wel wat assistentie gebruiken. Daarom doen we een beroep op personen die naast interesse voor een bepaald onderwerp ook tijd hebben zich hierin te verdiepen en het nodige zoekwerk willen verrichten.

Historische kring Nederhorst den Berg
Boekjaar 1994
Begroting 1995

INKOMSTEN		rekening1994	begroting 1995
Saldo per 1-1-1994		1.517,66	
Contributies:		3.775,00	4.750,00
	1992 300,00		
	1993 1.325,00		
	1994 1.800,00		
	1995 325,00		
	1996 25,00		
Bestuur en secretariaat:		14,36	15,00
	Rente bankrekening 14,36		
Ledenactiviteiten		163,00	425,00
	bijdrage aan excursie 92,50		250,00
	bijdragen niet-leden 35,00		75,00
	koffiegeld 35,50		100,00
Expositie		397,20	
	inkomsten catering 254,20		
	vrijwillige bijdragen 113,30		
	overige inkomsten 29,70		
Verkoop materialen		958,75	750,00
	kaartenmapjes 110,00		50,00
	publicaties 0,00		0,00
	boekwerken 743,75		650,00
	foto's 105,00		50,00
	overig 0,00		0,00
TOTAAL INKOMSTEN		6.825,97	5.940,00

UITGAVEN		rekening1994	<i>begroting 1995</i>
Bestuur en secretariaat:		677,26	445,00
portokosten	0,00		0,00
administratiekosten	204,30		380,00
inschrijving KvK	61,00		65,00
drukwerk; briefpapier	411,96		0,00
Ledenactiviteiten		481,57	775,00
zaalhuur	388,15		400,00
advertentiekosten	23,97		100,00
excursie	69,45		275,00
kontaktblad		1.218,95	1.225,00
reproductie en papier	988,75		1.000,00
portokosten	230,20		225,00
wergroepen		130,00	300,00
vergaderkosten	130,00		
Expositie		700,85	500,00
zaalhuur	360,00		
kosten reproducties e.d.	30,50		
diversen	310,35		
Kosten materialen e.d.		1.090,23	1.325,00
aanmaak en aankoop foto's c.a.	605,58		600,00
aankoop boekwerken	145,00		125,00
aankoop materialen	339,65		600,00
Diversen		82,50	1.370,00
kraamhuur braderie	82,50		70,00
voorziening huisvesting	0,00		1.000,00
overig/onvoorzien	0,00		300,00
Saldo 31-12-1994		2.444,61	
TOTAAL UITGAVEN		6.825,97	5.940,00

VAN DE KAART

Ruud Verkaik

De Horstermeerpolder werd na de drooglegging in 1882 trapsgewijs bemalen, d.w.z. door een beneden- en bovengemaal. Het beneden gemaal stond aan het einde van de Machineweg en maalde uit op de Blijkpolder.

Vanuit de Blijkpolder ging het water via het bovengemaal de Reevaart in. Dit bovengemaal heeft gestaan aan de Overmeerseweg, naast waar nu aannemer P. Tinholt gevestigd is. Brokstukken van de watergang zijn nu nog te zien op het speelveldje langs de Veenderij. Van dit bovengemaal is ook een heel mooie ansichtkaart uit 1902.

Daar deze vorm van bemaling niet voldeed, werd in 1895 besloten een stoomgemaal te stichten in Overmeer op de plaats waar toen de sluis was voor de invaart naar de Horstermeer. Die stoommachine heeft tot 1910 dienst gedaan en is toen vervangen door een dieselmotor. In 1924 werd het geheel overbodig door de bouw van het bestaande en nu nog in werking zijnde gemaal aan de Middenweg.

Nederhorst den Berg

Overmeer

Utgave M. G. Roukens, Jr. Nederhorst den Berg No. 759

Stoomgemaal Overmeer 1910

EEN SCHUILKERK AAN DE HINDERDAM

Jan Baar

Na de Reformatie in 1566 waren de meeste plaatsen in noordelijk Nederland tot de Hervorming overgegaan. De staten probeerden de Gereformeerde religie krachtdadig in te voeren. In Nederhorst den Berg ging de in 1556 tot pastoor benoemde Jan Harmenssen in 1593 over tot de nieuwe religie. Hij was hier dus 37 jaar Rooms Priester geweest. Zonder al te veel problemen ging hij met de Hervorming mee. Altaren en beelden werden uit de kerk verwijderd, maar de eerste dominee van Den Berg behield blijkbaar nogal wat "paapse stoutigheden", want hij las rustig een Dodenmis op verzoek, of diende het H. Oliesel toe. Een echte predikant zal hij nooit geworden zijn.

Over het algemeen voelde de bevolking van Holland niet veel voor de nieuwe leer. De aan de oude vertrouwde leer trouwgeblevenen bleven samenkomen, maar moesten hun toevlucht zoeken op plaatsen, die niet echt voor de eredienst ingericht konden worden. In schuren en stallen, in achterafgelegen behuizingen en op zolders kwamen kleine groepjes katholieken bijeen voor hun kerkelijke vieringen, meestal oogluikend toegestaan door de autoriteiten. Maar af en toe wilden deze bestuurders zich toch wel eens laten gelden om weer eens duidelijk te maken hoe de verhoudingen nu eigenlijk lagen. De touwtjes werden dan weer even strakgetrokken. Over het algemeen konden, zeker in Holland, de Rooms en hun gang gaan, als zij dat maar op een bescheiden wijze en op een niet al te opvallende plaats deden. De lokale regenten moesten wel, al of niet tegen betaling, te vriend gehouden worden.

De felle aanhangers van de hervorming zagen met lede ogen de welwillende houding van de bestuurders ten aanzien van de "Paapen" aan. Bij de classis en synodes kwamen regelmatig vele klachten binnen over de praktijk, dat tegen betaling van een jaarlijks bedrag aan de lokale gezagsdragers een priester zijn gang kon gaan en "in het geheim" dienstbaar mocht zijn aan de katholieken.

Op 4 juli 1644 ontving Pieter Cornelisz. Hooft, Baljuw van Gooiland, slotvoogd van Muiden, historieschrijver en dichter en lid van de literaire "Muiderkring", het bevel van de Staten, orde op zaken te stellen in zijn rechtsgebied. Twee dagen later vertrok hij naar 't Gooi "om de paepsche kercken ende capellen te Sluytten". Van deze expeditie deed hij uitgebreid verslag aan zijn superieuren. In Hilversum vond hij geen "alsulcke plaetssen", maar in Laren wel degelijk: twee zolders met altaar en andere kerkelijke benodigdheden kon hij sluiten. In Blaricum, Huizen en Bussum hoefde de baljuw ook niet handelend op te treden. Na overnacht te hebben in Huizen, werd de volgende dag als eerste Naarden aangedaan. Daar werd wel een huis doorzocht, maar verder niets gevonden. In Muiden had Hooft meer succes, "drie plaetsen, geappropriert tot kerken oft capellen" konden gesloten en verzegeld worden, "alle welcke drie plaetsen op zolders zijn, ende zonder veel sieraaden". Vervolgens werd een bezoek gebracht aan Ankeveen. Het huis van Mr. Bartelt Inghel, priester, werd doorzocht. Daar werd een zaal ontdekt, met "een cierelijck altaar met een schoon taffereel, voorts kandelaars met keerssen; daar lagh oock een missekleet van rood fluweel, met eenigh ander tuigh, dienende tot dat werck". Ook deze zolderkerk werd gesloten. Na deze geslaagde actie keerde het gezelschap terug naar het Muiderslot. "Op den achtsten Julij", zo vervolgt Hooft zijn verslag, "ben ick met den schout ende twee schepenen van Weesp gereeden naar den Hinderdam, ende heb aldaer besichticht een boerenhuijs, daer bij wijlen wel conventiekel (bijeenkomst) gehouden is; maer geen plaats gevonden, die daartoe geappropriert (ingericht) was. Doch hebben wij naest daaraen besichticht een huijs, toebehoorende den advocaat Johan Ingel, voorseijt, ende aldaer gevonden eene schoone lange galerije, waerin an't eene eint een buffet stondt, dat lichtelijck tot een altaar zoude connen bequaam gemaect worden. Doch alsoo men niet zeeckerlijck speuren kon: dat de plaats tot een kerck oft cappel gebruickt werde, ende de hoovenier, zijnde een man van de gereformeerde Religie, presenteerde bij eede te verclaren, dat aldaer bij zinnen tijt, naementlijck in vier jaeren, geen conventikel gehouden was; soo hebben wij goet geacht, die plaats ongeslooten te laeten".

Daarna vertrok het gezelschap naar Weesp. Liefst vijf plaatsen, waar "Pausgezinden" samenkwamen, "zijnde d'eene wat grooter en beeter versiert dan d'andere", werden daar op deze dag gesloten en verzegeld. Als laatste werd Abcoude aangedaan, alwaar nog een plaats van samenkomst gesloten werd. "Waermeede ick hoop 't bevel der Ed.Mog'e Heeren van 't Hof voldaan te hebben; alsoo mijns weetens, geen andere dierghelijcke plaatszen, binnen mijne jurisdictie te vinden zijn", zo besluit P.C. Hooft zijn relaas.

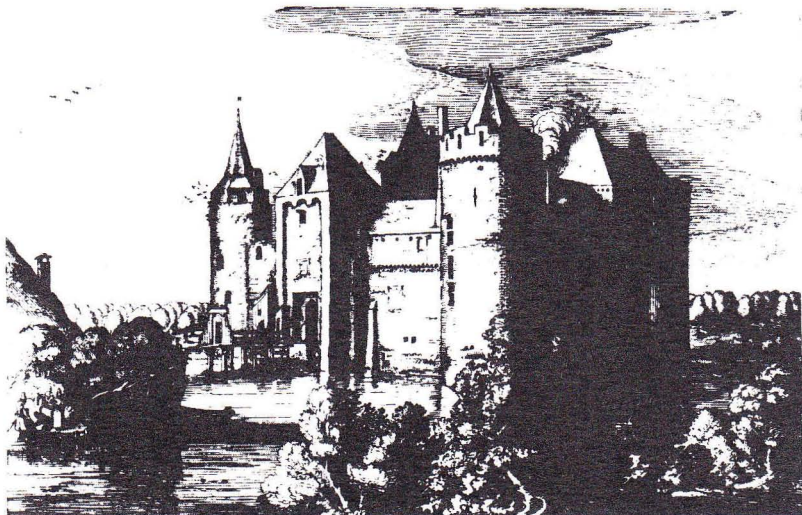
Uit het verhaal blijkt, dat Hooft niet behoorde tot de fanatieke gereformeerde richting. Onder zijn vrienden en literaire kringgenoten bevonden zich een aantal katholieken. Erg anti-rooms zal hij niet geweest zijn. Of hij bij nader inzien helemaal achter de slotwoorden van zijn rapport kon staan, kan betwijfeld worden.

De katholieken van Hinderdam, Den Berg en Overmeer vonden tenslotte kerkelijk onderdak in de later gedoogde statiekerk te Ankeveen.

Gegevens: Bijdragen voor de Geschiedenis van het Bisdom Haarlem, jrg.VIII, (1880).

Ach lieve tijd, dl.6. Duizend jaar het Gooi, de Gooiers en hun geloof.

J. Krol-De geschiedenis van Nederhorst den Berg.Hfd.st.VI.

DE OUDE BACKEN IN OVERMEER EN NEDER- HORST (deel 1)

C.J. Bak

In het artikel "Geschiedenis van de familie Bak" (nr. 13, mrt. '94) belichtte mevr. M. Löwenthal-Bak de niet onbelangrijke plaats die de Bakken in de 19e eeuw in Nederhorst den Berg innamen. Uiteraard gaat de familiegeschiedenis verder terug. Ik wil proberen de historie van het geslacht Back in de Vechtstreek, voorzover mij bekend, zo beknopt mogelijk weer te geven.

Met dank aan de familie van pater C.G.M. Bak O.F.M. en aan mevrouw A. Schilder-Hageman, die mij in staat stelden enkele lacunes aan te vullen.

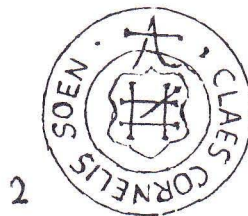
De naam BACK duikt – althans in onze familie – voor het eerst op in 1603 in een (verder vrijwel onleesbaar) stuk uit het archief van de oude Kerk van Ste. Marie in Utrecht (afb. 1). Drager van de naam (Claes Back) komt in een ander gerechtelijk document uit 1605 voor als Claes Cornelisz. Back.

In oudere stukken (charters uit 1587 en 1589) noemt hij zich nog gewoon bij zijn patroniem: Claes Cornelisz. en ook op het zegel dat aan die charters hangt staat in het randschrift "Claes Cornelis Soen" (afb. 2).

Claes Back woonde en werkte in Overmeer. Hij was waersman en molenmeester (een waersman was een ambtenaar, toegevoegd aan de dijkgraaf, belast met toezicht op dijken en waterlopen; een molenmeester was lid van het dagelijks bestuur van de polder). Claes had bovendien procuratie van de kanunniken van voornoemde Ste Marie in Utrecht.

De Utrechtse kerken hadden grote bezittingen in het Vechtgebied; een procuratiehouder had het beheer over een deel van de gronden.

1
Handwritten text, possibly a signature or list of names, including "Claes Back" and "Claes Cornelisz. Back".

Claes Back moet dus een man van enig aanzien zijn geweest. Hij zal geboren zijn rond 1550 en hij overleed vóór 1625. Hij had zeker twee zoons. De oudste heette Cornelis Claesz. Ook hij was al in 1625 overleden; van zijn zes kinderen (vijf jongens en één meisje) vernemen we verder niets meer.

Voor dit verhaal is de tweede zoon van meer belang: Dirck Claesz. Back, degene die de volgende "stamhouder" van onze familie is. Dirck was getrouwd met Geertgen Hendricks, dochter van een gegoede familie uit Weesp: haar moeder was een Lamberts en haar neef, Joost Lambertsz. Halveboer, was later schout van Nederhorst.

Dirck trad in de voetsporen van zijn vader: hij nam niet alleen de procuratie over, maar was ook waersman en molenmeester. Bovendien was hij in de jaren 1633-1642 schepen van Nederhorst. Er zijn heel wat stukken bewaard gebleven, waarin Dirck als schepen of anderszins een belangrijke rol speelt. Vaak stond hij borg voor aanzienlijke bedragen, o.a. voor Joost Cornelisz. Drooghsloot, een tekenaar/schilder die vooral beroemd geworden is door zijn stadsgezichten.

Dirck en Geertgen hadden twee zoons en een dochter. De oudste zoon, Claes, trouwde met Trijntgen, dochter van een brandewijnbrander in Amsterdam, die hij wellicht als lichterman (schipper), pendelend tussen Nederhorst en Amsterdam had leren kennen. In 1650 verkreeg hij het poorterschap van Amsterdam. Hij stierf omstreeks 1661 en liet vrouw en drie dochters na. De dochter van Dirck, Gerritgen, trouwde in 1637 in Utrecht met Hendrick Jansz. van Ockhuisen, zoon van een brouwer in Loenen. In een zeer uitvoerig huwelijkscontract werden de voorwaarden vastgelegd en daarbij speelden geld en grond een belangrijke rol.

De tweede zoon, degene die de lijn van onze familie voortzet, heette Hendrick. Hij zal geboren zijn tussen 1620 en 1630. Hij was getrouwd met Aeltgen Huijberts. Ze hadden kinderen, of, zoals dat zo mooi in de gerechtelijke taal beschreven staat: "Hendrick Dircksz. Back als man ende vooght over sijne huijsvrouwe daer hij blijckende geboorten bij heeft". Zoals gewoon in die tijd sterven sommige kinderen al heel jong, maar een dochter (Janneke) en drie zoons overleven: Dirck, Cornelis en Pieter.

Vader Hendrick was "buurmeester" (een officiële functie, bestuur over en toezicht op een buurtschap of polder) en later (van 1670-1672) schepen van Nederhorst. Hij stierf in 1681 en

werd bij zijn vader in het familiegraf in de Willibrordkerk begraven.

Van de drie zoons is het Cornelis, die de lijn in onze familie voortzet. Ook van hem weten we niet precies wanneer hij geboren is, waarschijnlijk vóór 1645 (in 1667 wordt een kind van hem begraven). In 1697 wordt hij genomineerd voor het ambt van schepen van Nederhorst, maar of het tot een benoeming gekomen is heb ik niet kunnen vinden. Hij stierf in 1701. Cornelis Hendricksz. Back was tweemaal getrouwd: zijn eerste vrouw, Dirckgen Dircks, overleed in 1678, waarna hij hertrouwde met Annitgen Jacobs. Uit de beide huwelijken werden minstens vijf kinderen geboren, waarvan er drie jongens waren: Hendrick, Jan en Jacob en in elk geval één meisje: Maritgen. Het is niet zeker bij wie deze kinderen zijn verwekt; zeer waarschijnlijk was Jacob genoemd naar de vader van Cornelis' tweede echtgenote Annitgen Jacobs. Het is deze Jacob die ons geslacht voortzet. Hij trouwde met Teuntje Hendricks van Velsen (elders als Van Ve(e)re ingeschreven). Van Jacob en Teuntje is verder niets bekend, maar zeker is dat hun kinderen R.K. zijn gedoopt in Ankeveen en dat aldaar ook hun huwelijk was ingezegend. En dat is op z'n minst merkwaardig, want zijn grootvader, de oude Dirck, was zeker tot de "Nieuwe Leer" overgegaan. In het Lidmatenboek van de N.H. Kerk te Nederhorst lees ik:

"Dirck Claesz. Back is mede tot onse Gemeente gecomen naer ondersoeckinghe des Geloofs op St. Jan A° 1648".

Dat lag ook wel een beetje voor de hand: wie niet overgegaan was naar de Nieuwe Leer kon geen openbaar ambt bekleden (al werd daar, zeker in het begin, wel eens de hand mee gelicht). Zowel Dirck als zoon Hendrick waren schepen en we zagen dat ook Cornelis, de zoon van Hendrick, was genomineerd. Merkwaardig genoeg vond ik in het Lidmatenboek buiten die "ondersoeckinghe des Geloofs" geen enkele vermelding van de Backen: geen dopen en geen huwelijk.

Het is dus niet helemaal zeker, dat Jacob de eerste van de familie was die weerkeerde naar de katholieke kerk.

Terug naar Jacob en Teuntje: hun huwelijk werd gezegend met minstens vijf kinderen: twee jongens (Gerrit en Cornelis) en waarschijnlijk drie meisjes, waarvan we alleen Lijsje nog enige tijd kunnen volgen.

Gerrit Jacobsz. Back (geb. 1718) werd de nieuwe stamvader van "onze" Backen.

EEN VAN DE VELEN, DIE ZO MAAR IN DE OORLOG TERECHT KWAM.....

Gerard Baar

Jan Vrijhoef (tegen de tachtig) verhaalt op een bandje aan Cees van Huisstede hoe het er voor de oorlog als vroege twintiger aan toe ging. Samen met Gerard Veens, Gerrit Kostelijk, Lambert Tinholt en Arie Snel werd hij in september 1939 voor zijn nummer opgeroepen, het ongewisse tegemoet. Een gegeven dat in die dagen voor een deel van de Nederlandse mannen gold. Misschien is hij wel op de fiets - vervuld van tegenstrijdige gedachten - met wind tegen door de Haarlemmermeer moeizaam naar zijn onderdeel te Haarlem geploeterd. Vrijhoef had wel kunnen sneuvelen. Zijn naam zou dan op een gemeenschappelijk gedenkteken ingehakt zijn geweest en als kennisgeving het derde millenium na Christus nog meegemaakt hebben. Gelukkig kan hij het navertellen. En wel op een gewone menselijke manier, met in de loop der jaren opgebouwde afstandelijkheid. De realiteitszin speelde toen een belangrijke rol, zowel bij vriend als vijand. Het gaat een ieder om zijn hachje. En men doet mee voor zover dat in het vermogen ligt.

In Haarlem aangekomen moesten de mannen een dag of wat binnenblijven vanwege demonstraties tegen de bewapening. Volgens Vrijhoef ging het er tijdens deze demonstraties nogal heet aan toe.

Na korte tijd moesten ze met hun hele bataljon naar Ederveen en de Klomp bij Veenendaal. De winter van 39/40 was een strenge winter en Vrijhoef behoorde tot diegenen die de tankgrachten ijsvrij dienden te houden. Met grote zagen werden de duikers van de tankgrachten tot aan Veenendaal toe opgehouden. Na hun werkzaamheden vonden ze in Veenendaal en Ede hun vertier. Wie het te bont of te laat maakte, werd door de Militaire Politie bij de kazerne afgeleverd.

De toestand werd steeds dreigender en begin 1940 gingen de militairen in stelling. 10 mei 's nachts om een uur of twee kwamen de eerste vliegtuigen over. In de ochtend was dekking-zoeken geboden. Duitse tanks kwamen aangerold. Op bevel van een commandant begon een peloton verderop te schieten. Met geweren tegen tanks! Het leek net of ze met steentjes tegen de muur aan het gooien waren. Vrijhoef lag in een roggeveld met andere maten in een diepe greppel. Al heel snel begon men te onderhandelen, want de Duitsers waren net zo bang als de Nederlanders. Gelukkig waren er onder de soldaten een paar die goed Duits spraken en zonder dat iemand uit de dekking naar boven kwam, werd er over en weer gepraat. Je kon de spanning voelen, aan beide kanten was men zenuwachtig. Uiteindelijk werd men het eens en iedereen kon zonder gevaar met de handen in de lucht uit de greppel opstaan. Ze werden krijgsgevangen gemaakt en moesten te voet naar Arnhem. Daar werden ze in goederenwagens gezet en naar Lückewald gebracht in de buurt van Berlijn. Onderweg hadden ze geen honger geleden, want de Duitsers hadden brood en worst meegegeven. In Lückewald werden ze in een kamp ondergebracht en daar kwam Vrijhoef Gerard Veens weer tegen. Veens was er vandoor gegaan toen ze zich aan de Duitsers overgaven, maar deze hadden hem toch weer te pakken gekregen. Het kamp was een tentenkamp met schijnwerpers en stroomdraadafzetting. Ze verveelden er zich kapot. Er werd op stro geslapen en het eten was op rantsoen. De hoorn des overvloeds van Ederveen spookte soms door de gedachten van Vrijhoef. Ineens, op een morgen, moesten ze allemaal aantreden en even later marcheerden ze naar het station. Ze werden op de trein gezet en 11 juni waren ze weer terug in Nederland, in Arnhem wel te verstaan. De militairen mochten nog niet naar hun eigen woonplaats terugkeren, voordat allerlei formaliteiten vervuld waren. Vrijhoef werd tijdelijk ondergebracht bij een gemeente-ambtenaar in Arnhem. Deze mensen waren erg aardig voor hem en stopten hem van alles toe, maar hij kon geen hap door zijn keel krijgen. Toen hij uiteindelijk in Nederhorst den Berg thuiskwam kon hij zijn pas geboren dochter bewonderen.

HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

INDEX 1994 NRS. 13 T/M 16

<u>Auteur/artikel</u>	<u>nr.</u>	<u>pag.</u>
<u>Gerard Baar</u>		
Gesproken en gehoord verleden	13	331
Idem	14	355
Hoe het was.....	15	398
Wat vroeger nog kon in onze ommelanden	16	422
<u>Jan Baar</u>		
De dorpschool aan de berg in Den Berg	15	373
Onderwijs-wijzer	15	386
Werinon	16	406
Kooi en Kooikerboog bij Venenburg	16	411
Nesgegevens	16	420
<u>Claudette Baar-de Weerd</u>		
Het reilen en zeilen van de dorpschool in de Franse tijd	15	359
<u>J. Boerstra</u>		
De Nes, of het Realeneiland	14	340
De Nes, Papierfabriek	16	414
<u>Els N.G. Damme</u>		
Het oude vissershuis aan de Hinderdam	13	323
<u>W.G. Hageman-Stalenhoef</u>		
Herinneringen van een 90-jarige	15	365
<u>J. Kloosterman-Dekker</u>		
Postkoetsperikelen	13	318
<u>A. Kostelijk</u>		
De lagere school in oorlogstijd	15	388

<u>G. Kostelijk</u>		
Herinneringen van een tachtiger	15	366
<u>Ans van der Linden-Hageman</u>		
St. Jozefschooltijd	15	395
<u>M. Löwenthal-Bak</u>		
Geschiedenis van de familie Bak	13	319
<u>Zr. Ansfrida Preller</u>		
Uit de kronieken van het klooster "De Voorzienigheid" in Nederhorst den Berg	15	368
<u>J.M. Schols</u>		
De Polderschool	15	393
<u>Ruud Verkaik</u>		
Van de kaart	13	317
idem	14	339
idem	16	421
Christelijk kleuteronderwijs in Nederhorst den Berg	15	390
<u>C. Verweij</u>		
Warinschool	15	370
<u>Ruud Waterdrinker</u>		
Mijn "Meester Kremer" jaren	15	363
<u>J. Weenink</u>		
Nederhorst en het riddergeslacht Van Wulven (2)	14	351

Historische Kring Nederhorst den Berg

Bestuur	Voorzitter	J.E. Jansen Pieter de Hooghlaan 23 1394 GJ NdB, tel. 02945-4152
	Secretaris	A.M.E. Baar Torenweg 9 1394 EA NdB, tel. 02945-1804
	Penningmeester	K. Scherpenhuijsen Overmeerseweg 76 1394 BE NdB, tel. 02945-1727
	Leden	J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 02945-4309 W.J. van Deutekom Uiterdijksehof 14 1394 GM NdB, tel. 02945-3343 R.J. Verkaik Fazantelaan 17 1394 CH NdB, tel. 02945-4317
Redactie		G.J.M. Baar Zoddeland 26 1394 KR NdB, tel. 02945-4368
		T. Griffioen Kuijerpap 6 1394 DA NdB, tel. 02945-4106
		J.F.A. Baar Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 02945-4309
Tekstverwerking		N.W.J. Breed Fazantelaan 1 1394 CH NdB, tel. 02945-1645
Omslag; ontwerp en technische realisatie		P. Griffioen Langewetering 11 1394 KC NdB, tel. 02945-4603
Lidmaatschap		f 25,— per jaar Bankrekeningnr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg girek.nr. van de bank: 368387

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

Afbeelding omslag: Slotlaan 'Wasserij Vechtzicht' omstreeks 1908
Prentbriefkaarten collectie: Ruud Verkaik